

2 PERSONALLISUUDEN TAUSTATEKIJÄT

YMPÄRISTÖ, PERIMÄ JA PERSOONALLISUUS

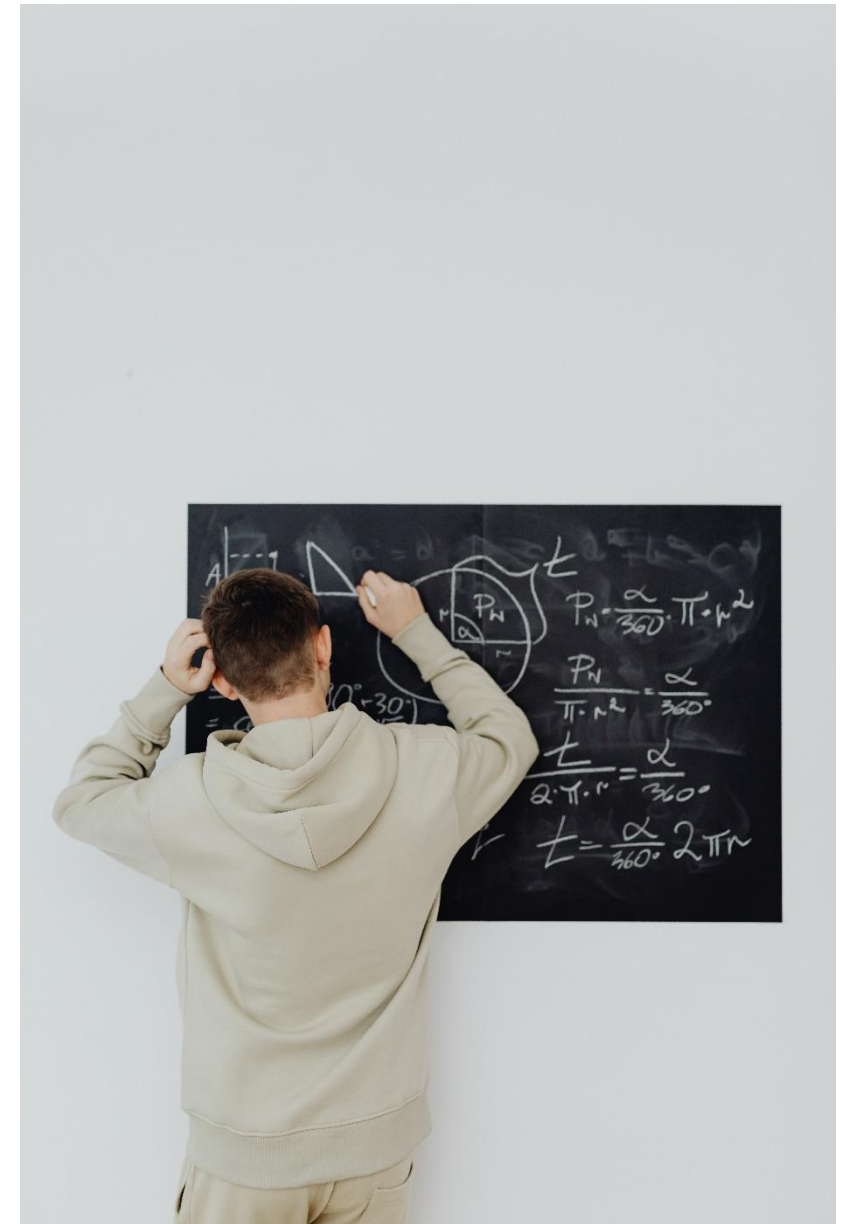
- **Käyttäytymisgenetiikka**
- tutkii perimän ja ympäristön vaikutusta ihmisen psyykkisiin ominaisuuksiin
 - **genotyyppi:** perimä, kaikkien geenien kokonaisuus
 - **fenotyyppi:** ilmiasu, miten jokin fyysinen tai psyykkinen ominaisuus ilmenee
- **Perimän ja ympäristön yhteisvaikutus**
 - ympäristö vaikuttaa siihen, miten perimän vaikutus tulee esiin
 - genotyyppi voi johtaa moneen eri fenotyyppiin riippuen perimän ja ympäristön vuorovaikutuksesta

KÄYTTÄYTYMISGENETIIKKA

- **Luonnolliset tilanteet**
 - tilanteita, jotka syntyvät itsestään
 - **kaksostutkimus:** tutkitaan identtisten tai epäidenttisten kaksosten kehitystä
 - **adoptiotutkimus:** tutkitaan pian syntymän jälkeen adoptoituja lapsia
 - pyritään selvittämään perimän ja ympäristön vaikutuksia psyykkiseen ominaisuuteen
- **GWAS-tutkimukset**
 - nykyaikainen tutkimusmenetelmä, jossa selvitetään ihmisten koko perimä
 - eri geenitekijöiden perusteella lasketaan lukuarvo, polygeeninen indeksi
 - jos polygeeninen indeksi korreloi psyykkisen ominaisuuden kanssa, perimällä on vaikutusta siihen

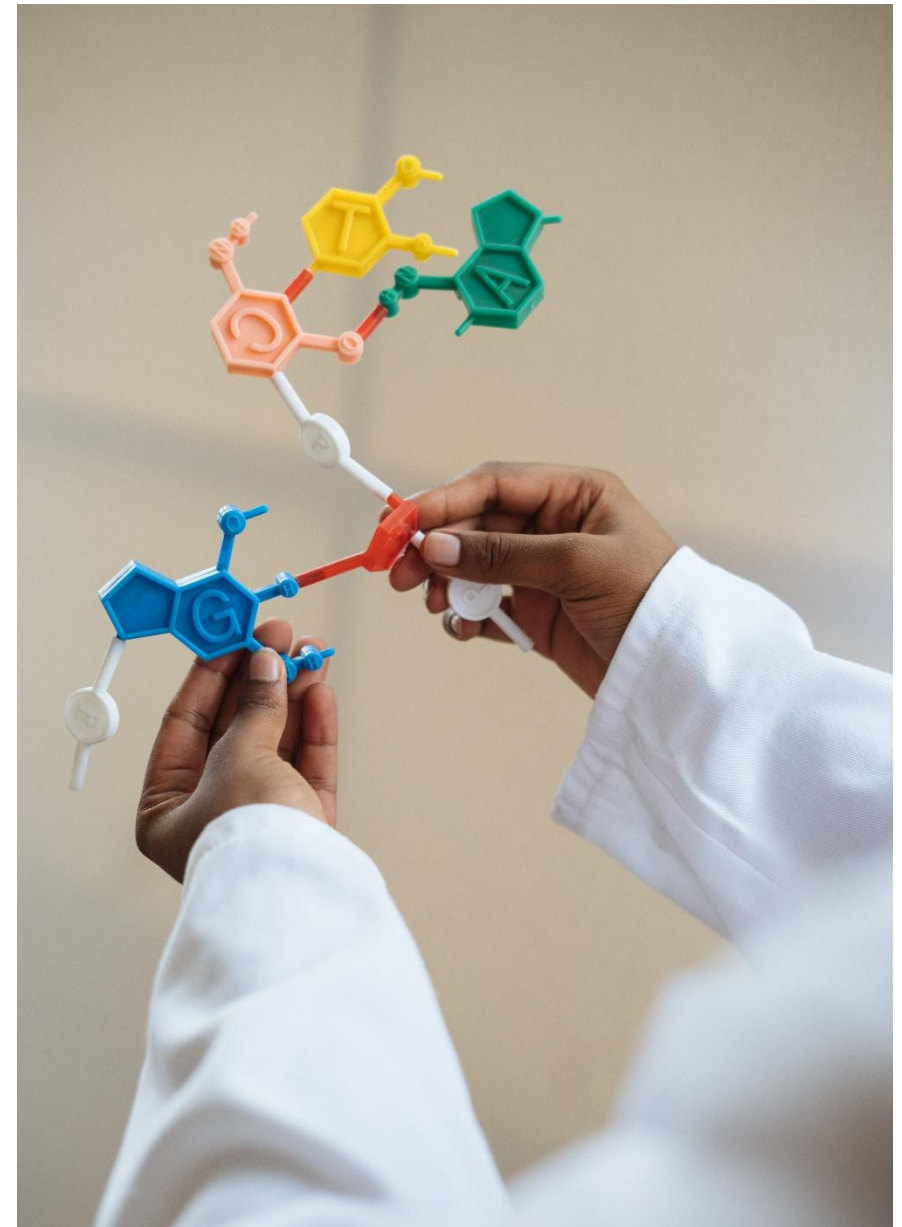
HERITABILITEETTI

- Lukuarvo, joka kuvaa perinnöllisten tekijöiden osuutta yksilöiden välisistä eroista.
- Selittää, kuinka paljon ominaisuuden **vaihtelusta** aiheutuu perimästä.
- Suuri heritabiliteetti: ominaisuus johtuu enimmäkseen perimästä
- Matala heritabiliteetti: ominaisuus johtuu enimmäkseen ympäristöstä

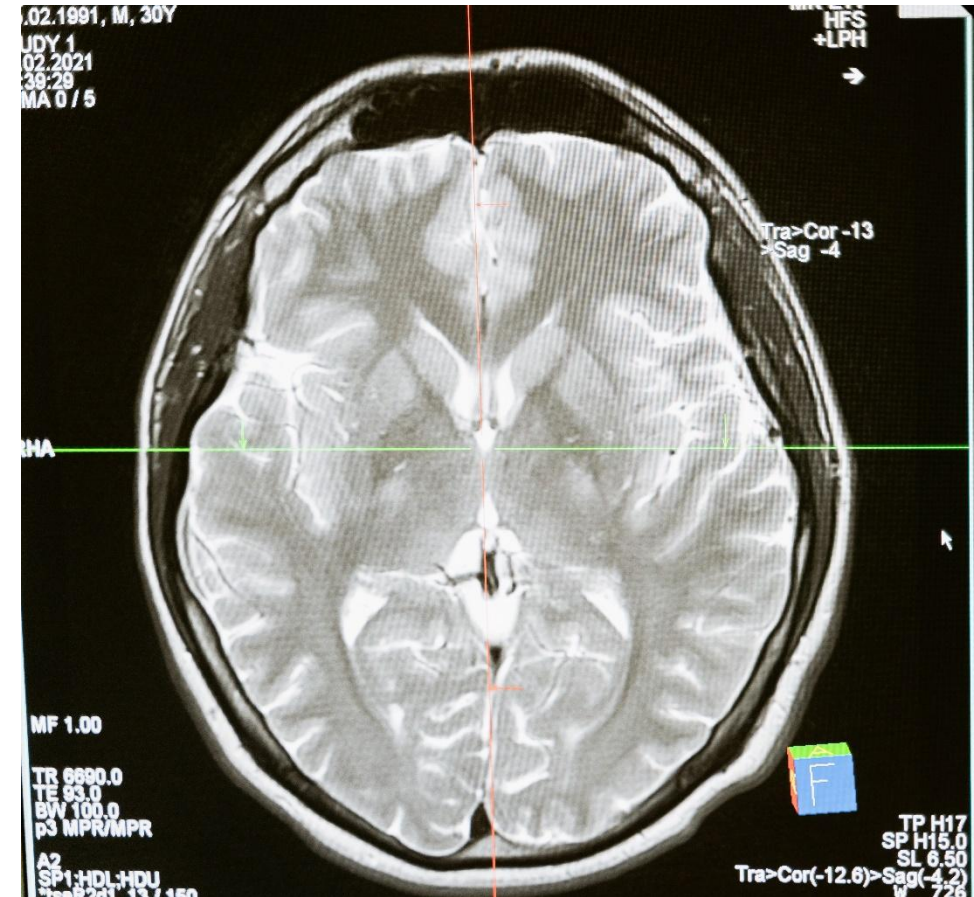
EPIGENETIIKKA

- Geeni voi sammua ympäristötekijöiden vaikutuksesta.
 - tätä kutsutaan **epigeneettiseksi vaikutukseksi**
 - geeni ei enää vaikuta ihmisen toimintaan
- Perimän ja ympäristön vaikutusmekanismit
 - **jaettu perimä**: kahden ihmisen perimän samankaltaisuus
 - **jaettu ympäristö**: kahden ihmisen kasvuympäristön samankaltaisuus
 - **ei-jaettu ympäristö**: kaikki muut tekijät kuin jaettu perimä ja jaettu ympäristö

PERSOONALLISUUDEN BIOLOGINEN PERUSTA

- **Serotoniinijärjestelmä**
 - hillitsee häiritseviä ja ahdistavia tunteita
- **Dopamiinijärjestelmä**
 - ohjaa tutkimaan ympäristöä ja kiinnostavia aistiärsykeitä
- **Aivotutkimus ja persoonallisuus**
 - aivokuvantaminen on nykyään tärkeä osa persoonallisuuden tutkimusta

SOSIAALINEN YMPÄRISTÖ JA PERSOONALLISUUS

- **Kulttuurin odotukset**
 - kulttuuriympäristö vaikuttaa, miten persoonallisuus ilmenee
 - mitä tunnolliselta ihmiseltä odotetaan eri kulttuuriympäristöissä?
 - kulttuuriympäristö vaikuttaa persoonallisuuden muutokseen
 - jos kulttuurissa itsenäistytään nuorena, aikuismainen persoonallisuus omaksutaan varhain
- **Evokatiivinen vuorovaikutus:** ympäristö reagoi yksilön persoonallisuuteen joko kannustaen tai torjumalla